

Міністерство освіти і науки України
Білоцерківський національний аграрний університет
Словацький університет сільського господарства, м. Нітра, Словаччина
Дрезденський університет прикладних наук, Німеччина
Чеський університет природничих наук, м. Прага, Чехія
Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН України
Білоцерківська дослідно-селекційна станція ІБКіЦБ НААН України
Інститут картоплярства НААН України

М А Т Е Р І А Л И

**IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

**АГРАРНА ОСВІТА І НАУКА:
ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

*присвяченої видатним вченим
Васильківському С.П. і Молоцькому М.Я. – засновникам
наукової школи з селекції та насінництва пшениці і картоплі*

30 березня 2023 року

**Біла Церква
2023**

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН

Ожерельєва В.М. ЗДОБУТКИ ІНСТИТУТУ РОСЛИННИЦТВА імені В.Я. ЮР'ЄВА НААН В НАСІННИЦТВІ І НАСІННЄЗНАВСТВІ.....	8
Перегрим О. Р. ВИХІДНИЙ МАТЕРІАЛ В СЕЛЕКЦІЇ ТИМОФІЇВКИ ЛУЧНОЇ.....	12
Іванців Р. Є. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПАЖИТНИЦІ БАГАТОРІЧНОЇ В ПЕРЕДКАРПАТТІ....	14
Ільчук Р. В., Павлов Ф. І., Бойко Б. В. АНАЛІЗ ПЕРШОГО БУЛЬБОВОГО ПОКОЛІННЯ, ОТРИМАНОГО ВІД САМОЗАПИЛЕННЯ СОРТІВ КАРТОПЛІ.....	16
Пірич А.В., Федоренко М.В., Кузьменко Є.А., Близнюк Р.М., Іванцова Л.В. АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛІНІЙ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.....	19
Добрянська Н.А., Даньків В.Я., Олексяк В.М. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ВИРОЩУВАННЯ ГРЯСТИЦІ ЗБІРНОЇ В УМОВАХ ЛЬВІВЩИНИ.....	22
Олексяк В. М. АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАЖИТНИЦІ БАГАТОРІЧНОЇ.....	24
Orlenko N.S., Leschuk N.V., Orlenko O.V. FEATURES OF THE STATISTICAL ANALYSIS DIFFERENCES OF LETTUCE VARIETIES.....	26
Корягін О. М., Остапець Т. А., Бочарова М. І., Міняйло В. Д. САМОСУМІСНІСТЬ БАТЬКІВСЬКИХ КОМПОНЕНТІВ ТА ВІДДАЛЕНА ГІБРИДИЗАЦІЯ У ВИДІВ ЛЮЦЕРНИ.....	29
Чехова І.В. ДОМІНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ СОРТІВ МАЛОПОШИРЕНИХ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ НАСІННИЦЬКОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ.....	32
Михайлик С.М., Топчій О.В., Сонець Т.Д., Смульська І.В. РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНЮВАННЯ РАННЬОСТИГЛИХ СОРТІВ СОЇ КУЛЬТУРНОЇ (<i>Glycine max</i> (L.) Merrill) ЗА ОСНОВНИМИ ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИМИ ПОКАЗНИКАМИ.....	34
Житомирць О. С., Смульська І. В., Руденко О. А. ГОСПОДАРСЬКІ ТА АГРОБІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ СОРТІВ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО (<i>HORDEUM VULGARE</i> L.) НОВОГО ПОКОЛІННЯ.....	37
Смульська І.В., Топчій О.В., Михайлик С.М. ВПЛИВ ФАКТОРІВ ВИРОЩУВАННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СУЧАСНИХ ВИСОКООЛЕЇНОВИХ СОРТІВ СОНЯШНИКУ.....	40
Norshchar V., Nazarenko M. VARIABILITY BY DEPRESSIVE EFFECTS UNDER DIMETHYLSULFATE ACTION FOR WINTER WHEAT.....	43
Шита О.П. ДЕТЕРМІНАЦІЯ ОНТОГЕНЕЗУ ПЕРВИННИХ ЕКСПЛАНТІВ <i>PRUNUS DULCIS</i> (Mill.) D.A.Webb. ЗА НЕПРЯМОГО МОРФОГЕНЕЗУ.....	46
Сабатин В.Я., Дубовик Н.С. СПЕЛЬТА (<i>TRITICUM SPELTA</i> L.) – НОВИЙ НАПРЯМОК У СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ.....	51
Трохимчук А.І., Мойсейченко Н.В., Ігнатенко О.О. ЦІННІ ЗРАЗКИ АБРИКОСА ЗВИЧАЙНОГО (<i>PRUNUS ARMENIACA</i> L.) ГЕНОФОНДА ІНСТИТУТУ САДІВНИЦТВА НААН.....	55
Kurylenko V.V., Humeniuk O.V., Sabadyn V.Ya., Dubovyk N.S. INFLUENCE OF ECOLOGICAL FACTOR ON TRINKING OF WINTER WHEAT GRAINS IN F ₁ WHEN CROSSING VARIETIES WITH WHEAT RYE TRANSLOCATIONS.....	59
Палінчак О.В., Заверталюк В.Ф. НОВІ ГІБРИДИ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАШТАННИХ КУЛЬТУР.....	62
Карпук Л.М., Мацкевич О.В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕКОНТАМІНАЦІЇ ПЕРВИННИХ ЕКСПЛАНТІВ ЛІЩИНИ ВЕДМЕЖОЇ.....	65
Лозінський М.В., Самойлик М.О., Устинова Г.Л. ФЕНОТИПОВИЙ ПРОЯВ ДОВЖИНИ ГОЛОВНОГО КОЛОСУ В СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ РІЗНИХ ЕКОТИПІВ.....	69
Шейдик К.А., Савіна О.І. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ МАХОРОК ЗА МІНЛИВИХ ПОГОДНИХ УМОВ ЗАКАРПАТТЯ.....	71
Писаренко Н. В., Сидорчук В. І., Гордієнко В. В. ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ ТРАДИЦІЙНИХ ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ.....	75

УДК: 633.111”324”:631.526.3:575.21

Лозінський М.В., канд. с.-г. наук, доцент

Самойлик М.О., аспірантка

Устинова Г.Л., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

maiasamoilyk1983@gmail.com

ФЕНОТИПОВИЙ ПРОЯВ ДОВЖИНИ ГОЛОВНОГО КОЛОСУ В СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ РІЗНИХ ЕКОТИПІВ

В умовах дослідного поля НВЦ Білоцерківського НАУ в 2021-2022 рр. досліджували довжину головного колосу в сортів пшениці м'якої озимої різних екотипів. Встановлено стабільне формування довжини головного колосу сортами лісостепового і степового екотипів та Мулан і Фіделіус – західноєвропейського екотипу.

Ключові слова: пшениця м'яка озима, довжина головного колосу, сорт, екотип, коефіцієнт варіації, мінливість.

Lozinskyi M., candidate of agricultural sciences, associate professor

Samoilyk M., graduate student

Ustynova H., assistant

Bila Tserkva National Agrarian University

PHENOTYPIC MANIFESTATION OF HEAD LENGTH IN VARIETIES OF SOFT WINTER WHEAT OF DIFFERENT ECOTYPES

The length of the main ear of soft winter wheat varieties of different ecotypes was studied in the conditions of the experimental field of the Bila Tserkva National Scientific Research Center in 2021-2022. The stable formation of the length of the main ear was established by varieties of forest-steppe and steppe ecotypes and Mulan and Fidelius - of the Western European ecotype.

Key words: soft winter wheat, length of the main ear, variety, ecotype, coefficient of variation, variability.

В Україні головною зерною продовольчою культурою є пшениця м'яка озима [1], яка в структурі посівних площ щорічно займає близько 5,5 млн. га. Важливим фактором зростання і стабілізації урожайності зерна сільськогосподарських культур є створення і впровадження у виробництво нових сортів. Водночас виробники рослинницької продукції ставлять підвищені вимоги до сортів, як біологічного засобу виробництва, за якими вони повинні поєднувати у генотипі максимальну кількість господарсько цінних ознак і властивостей [2, 3] з адаптивним їх проявом.

Колос пшениці, як генеративний орган, відіграє важливу роль у підвищенні продуктивного потенціалу пшениці [4]. Враховуючи, що довжина колоса різних генотипів пшениці має чіткий фенотиповий прояв, тому даний показник часто використовують для порівняння і оцінки сортів.

За мету експерименту було поставлено вивчення формування довжини головного колосу сортами пшениці м'якої озимої різних екотипів.

В умовах дослідного поля НВЦ Білоцерківського НАУ у 2021-2022 рр. досліджували сорти пшениці м'якої озимої: Квітка полів, Зорепад білоцерківський,

Лісова пісня, Калинова, Мадярка, Гармонія одеська, Знахідка одеська, Ластівка одеська, Мулан, Актер, Фіделіус, Акратос.

Досліди закладали відповідно до загальноприйнятих методик [5]. Попередник – гірчиця. Агротехніка була загальноприйнятою для вирощування пшениці озимої в Лісостепу України. Біометричний аналіз досліджуваного матеріалу виконували за середнім зразком 25 рослин у триразовій повторності. Визначали середню арифметичну (\bar{x}) довжини колосу. Оцінку мінливості проводили за розмахом варіювання показника (min-max), дисперсією (S^2) і коефіцієнтом варіації (V, %) [5]. За Б.А. Доспеховим (1985) мінливість є незначною, якщо коефіцієнт варіації не перевищує 10 %, середньою, якщо V більше 10 %, але менше 20 %, і значною, якщо коефіцієнт варіації більше 20 %. Відбір снопів для визначення елементів структури врожайності проводили на початку повної стиглості зерна.

Аналіз отриманих експериментальних даних свідчать, що у 2021 р. досліджувані сорти мали довший колос у порівнянні з 2022 р. Достовірно більшу за середню по досліді (9,4 см) довжину головного колосу у 2021 р. формували сорти Мадярка (9,6 см) (лісостеповий екотип) і Актер (12,0 см) та Акратос (12,8 см) (західноєвропейський екотип) (табл. 1).

Таблиця 1 – Довжина головного колосу, см

Сорти	2021 р. \bar{x}	2022 р. \bar{x}	Середнє за 2021-2022 рр.		
			\bar{x}	S^2	V, %
лісостеповий екотип					
Квітка полів	8,7	7,7	8,2	0,26	6,3
Зорепад білоцерківський	7,8	7,5	7,7	0,03	2,2
Калинова	9,4	7,7	8,6	0,84	10,7
Мадярка	9,6	8,0	8,8	0,88	10,7
Лісова пісня	8,2	7,5	7,9	0,10	4,0
степовий екотип					
Гармонія одеська	9,4	7,9	8,7	0,68	9,5
Знахідка одеська	7,8	7,5	7,7	0,04	2,6
Ластівка одеська	8,1	7,0	7,6	0,39	8,2
західноєвропейський екотип					
Мулан	9,5	8,3	8,9	0,44	7,5
Актер	12,0	8,6	10,3	3,54	18,3
Фіделіус	8,9	7,9	8,4	0,32	6,7
Акратос	12,8	8,7	10,8	5,05	20,8
НІР ₀₅	0,16	0,17			

В умовах 2022 р. сорти пшениці м'якої озимої мали довжину головного колосу 7,5-8,7 см. Середній по генотипах показник (7,9 см) достовірно перевищили лише сорти західноєвропейського екотипу Мулан (8,3 см), Актер (8,6 см), Акратос (8,7 см).

Визначені коефіцієнти варіації довжини головного колосу свідчать, що вісім з 12 досліджуваних сортів, у 2021-2022 рр., характеризувались незначним варіюванням досліджуваної ознаки. При цьому у трьох з них (Зорепад білоцерківський, Знахідка одеська, Лісова пісня) коефіцієнт варіації не виходив за межі 5 % і свідчить, що довжина головного колосу в них більш контролюється генотипом. В сортів лісостепового екотипу Калинова і Мадярка за мінливості довжини головного колосу

1,7 і 1,6 см відповідно, коефіцієнт варіації лише на 0,7 % перевищував незначну мінливість. Найбільш нестабільним проявом довжини головного колосу, в роки досліджень, характеризувалися сорти західноєвропейського еко типу Актер ($V=18,3\%$) і Акратос ($V=20,8\%$).

Отримані нами результати, за 2021-2022 рр., дають можливість зробити попередні висновки про те, що найбільш стабільний прояв довжини головного колосу в лісостеповій зоні України мали сорти лісостепоного і степового еко типів та західноєвропейського – Мулан і Фіделіус. Достовірне перевищення середнього (8,6 см) за довжиною головного колосу по досліді встановлено у сортів Мадярка, Гармонія одеська, Мулан, Актер, Акратос.

Список літератури

1. Сидякіна О. В., Дворецький В. Ф. Ефективність застосування біологічних препаратів за вирощування пшениці озимої в умовах Західного Полісся України. Тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції НПП та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти», 2021. с. 308-311.
2. Бурденюк-Тарасевич Л. А., Лозінський М. В. Принципи підбору пар для гібридизації в селекції озимої пшениці *T. aestivum* L. на адаптивність до умов довкілля. Фактори експериментальної еволюції організмів, 2015. Т. 16. с. 92–96. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/1773692>.
3. Литовченко А. О., Глушко Т. В., Сидякіна О. В. Якість зерна сортів пшениці озимої залежно від факторів та умов року вирощування на півдні Степу України. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*, 2017. Вип. 3 (95). с. 101–111.
4. Лозінський М. В., Устинова Г. Л. Успадкування в F_1 і трансгресивна мінливість в F_2 довжини головного колосу за схрещування різних за скоростиглістю сортів пшениці м'якої озимої. *Агробіологія*, 2020. Вип. 2. с. 70–78. doi: 10.33245/2310-9270-2020-161-2-70-78
5. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. М.: Агропромиздат, 1985. 351 с.

УДК: 633.71.575

Шейдик К.А., канд. с.-г. наук

Савіна О.І., д-р с.-г. наук, професор

ВДНЗ «Ужгородський національний університет»

kaf-agro@uzhnu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ МАХОРКИ ЗА МІНЛИВИХ ПОГОДНИХ УМОВ ЗАКАРПАТТЯ

У матеріалах висвітлено особливості формування ознакової навчальної колекції махорки в умовах Закарпаття та виділення кращих для вирощування у виробничих умовах для одержання високо нікотинової сировини.

Ключові слова: махорка, сорти, інтродукція, умови вирощування, продуктивність

Sheydik K., PhD of agriculture

Savina O., PhD of agriculture

Uzhhorod National University

**NICOTIANA RUSTICA PRODUCTIVITY FORMATION UNDER
CHANGING WEATHER CONDITIONS OF TRANSCARPATHTIA**